

**ÎNVĂȚĂMÂNTUL DE PARTID, INSTRUMENT DE
ÎNDOCTRINARE IDEOLOGICĂ**
**COMMUNIST PARTY EDUCATION AS INSTRUMENT OF
IDEOLOGICAL INDOCTRINATION**

Oana Ilie*

MOTTO: „Sarcina Școlilor superioare și medii de partid este de a pregăti cadre de organizatori capabile să organizeze și să conducă organizațiile de partid, cadre de propagandiști și agitatori capabili să conducă cu succes lupta partidului nostru pe frontul ideologic, cadre capabile pentru aparatul de stat”¹.

Abstract:

The Communist Party schools had double function even from the beginning: propagandist and indoctrination. Any citizen who wanted a management job in the stat structure, no matter how small it was, any journalist etc needed to follow the party schools, whose purpose was not a good education in different domains but a good preparation to be a communist member, able to claim the political hierarchy.

We still do not know how much the Party propaganda cost at least at the beginning, but we can only presume that all this system used a lot of financial funds: salaries for the teachers, for the workers sent to studies, money for food, accommodation, travelling, books, brochures etc.

Key-words: propaganda, education, ideological indoctrination

Învățământul de partid a fost creat din nevoia regimul comunist de a controla masele. În cadru organizat (școli, cursuri, lectorate etc.), „elevul” era supus unui asalt propagandistic și unui bombardament informațional bine direcționat. Se dorea ca după absolvirea școlilor de partid, elevii să fie capabili să ducă mai departe linia oficială a partidului și să propovăduiască binefacerile regimului comunist. Materiile studiate, programele de curs, materialele auxiliare folosite aveau ca scop inocularea tezelor partidului, dezinformarea și pervertirea morală a cursanților. Elevul nu era lăsat să discernă, ci i se ofereau doar acele informații favorabile partidului și regimului de la București. „Scopul real al învățământului de

* Cercetător, Secția Istorie M.N.I.R.

¹A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 80/1950, f. 5-6.

partid din România era condiționarea și manipularea cunoștințelor, drogarea metodică a maselor, îndepărtarea oricăror tentații de analiză intelectuală independentă”².

Purtând nume pompoase, dispunând fiecare de materiale auxiliare și de cadre didactice, mai mult sau mai puțin pregătite, școlile de cadre n-au reprezentat altceva decât o irosire de timp și fonduri. La sfârșitul studiilor, absolventul de învățământul de partid nu era nici mai inteligent, nici mai cult, ci îndoctrinat cu o serie de ficțiuni care mistificau realitatea și posesor al unui limbaj de lemn.

Indiferent de forma de învățământ de partid, cursurile se repetau sub titulaturi diferite, spunându-se la infinit aceleași lucruri. „Alături de Securitate, învățământul de partid asigură acele elemente terorizante, în cazul de față terorizante prin monotonie și demagogie care conferă continuitate și chiar stabilitate dictaturii comuniste (...)”³.

Școlile de partid au jucat încă de la început un dublu rol: focar de propagandă și centru de îndoctrinare. Orice cetățean care dorea un post de răspundere, orice șefuleț, cât de mic, oamenii din presă, activiștii etc., avea nevoie să urmeze școlile de cadre. Finalitatea acestor școli nu era însă acumularea de cunoștințe, ci ascensiunea pe scară ierarhică.

Mimetismul regimului de la București față de modelul sovietic este vizibil și în cazul învățământul de partid. Chiar dacă puținii comuniști din 1945 nu înțelegeau exact ce presupune această sintagmă, raportau, plini de elan, existența unei Universități Muncitorești la Lugoj, în ianuarie 1945, cu mențiunea că este prima din țară⁴. La rândul ei, Constanța Crăciun, într-un raport de activitatea privind evoluția propagandei, spunea că „90-95% dintre membrii de partid (din zona Brașov, n.n.) au făcut o școală de cadre rapidă”⁵, omițând cu bună știință să ofere o informație mult mai importantă: câți membri de partid existau în ianuarie 1945 în zona Brașovului? Atâta vreme cât în Regiunea Tutova existau 2 membri de partid⁶, numărul celor din Brașov nu putea fi cu mult mai mare. Absurditatea nu rezidă însă din numărul mic de oameni înscriși în partid la începutul anului 1945, ci din faptul că se raporta existența școlilor de cadre și a cercurilor de studii.

În ianuarie 1945, la București a avut loc o conferință națională a propagandiștilor. Este fascinant de urmărit rapoartele responsabililor cu propaganda din teritoriu care vorbeau despre propagandă, agitație, școli de cadre, școli de partid și alte forme ale învățământul de partid fără măcar să înțeleagă termenii. Erau raportate cifre și realizări care mai de care mai fanteziste, care nu au nici o legătură cu realitatea (ne aflăm la patru luni de la 23 august, guvernul Petru Groza nu fusese încă instalat, Transilvania se afla sub administrație sovietică, armata rusă abuza populația, efectele războiului se resimțeau la tot pasul). Cu toate acestea, Regionala Iași

² Vladimir Tismăneanu, *Arheologia terorii*, 1998, p. 126.

³ *Ibidem*, p. 130.

⁴ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 4/1945, f. 20.

⁵ *Ibidem*, f. 23.

⁶ *Ibidem*, f. 40.

raportează o școală de cadre cu 25 de cursanți (14 muncitori, 6 țărani și 5 intelectuali) și o școală de cadre a Uniunii Patrioților⁷, iar Regionala Oltenia școală pentru activiști, școală de leninism și materialism dialectic”⁸ etc.

Pentru că cei prezenți la consfătuirea având ca temă propaganda înțelegeau fiecare în felul lui conceptul de propagandă, concluziile reuniunii au fost: „Reorganizarea școlii de partid pe baza planurilor stabilite la conferință” urmându-se directivele: a) cursuri asupra problemelor elementare cu activul de jos, pe lângă comitetele județene; b) cursuri de studiere a istorie a Istoriei P.C. (b) al U.R.S.S. legate de problemele țării, pe lângă regionale; c) organizarea de Universități la București; d) obișnuirea membrilor de partid cu studierea individuală a istoriei P.C. (b) al Uniunii Sovietice și a documentelor partidului⁹.

Tot în cursul anului 1945 avea loc o nouă întrevedere a responsabililor cu propaganda din teritoriu. Nici în această fază nu se poate afirma că cei prezenți înțeleg fenomenul, dar se continuă cu raportarea existenței a nenumărate forme de învățământ de partid, care nu și-au atins scopul pentru care au fost create (mulți o și recunosc). Spre exemplu, în Regionala Ardealul de Nord școala de cadre a avut în prima fază 300 de cursanți, dar din cauza „scăderilor calitative” numărul lor s-a redus la 30¹⁰, iar cei de la Alba Iulia, care creaseră 9 școli de cadre, cu aproximativ 200 de cursanți, s-au izbit de o problemă mult mai gravă, pe care inițial nu o luaseră în calcul - analfabetismul, 30% dintre membri de partid neștiind să scrie și să citească¹¹.

Programa de învățământ a școlii de cadre din București, pentru anul 1945, cuprindea următoarele teme: *Clasele* (B. Zaharescu), *Ivirea claselor și a partidelor în România* (L. Pătrășcanu), *Lupta Partidului Comunist împotriva fascismului și a războiului de cotropire* (E. Bodnăraș), *Despre rolul Armatei Roșii și a poporului sovietic în războiul de apărare a Patriei Sovietice și de eliberare a națiunilor cotropite* (Iosif Chișinevschi), *Guvernul de concentrare democratică și sarcinile lui* (Teohari Georgescu), *Linia politică a Partidului Comunist, F.U.M. și F.N.D.* (Gheorghe Gheorghiu-Dej), *Problema țărănească, reforma agrară din 1920 și 1945 și deosebirea între ele* (Ștefan Voicu), *Problema națională, situația naționalităților din România și sarcina Partidului nostru* (Vasile Luca), *Problemele organizațiilor de masă: Sindicatele, Frontul Plugarilor, U.T.C., Tineretul Progresist, F.A., Apărarea Patriotică, Uniunea Patrioților, A.R.L.U.S., Cooperarea* (Vasile Luca), *Principiile organizatorice ale Partidului și metodele de muncă (cum trebuie să lucreze celula, propaganda, agitația)* (Iosif Ranghetz), *Despre victorie și sarcinile actuale* (Ana Pauker), *Despre U.R.S.S., Constituția Stalinistă* (Ana Pauker)¹².

⁷ *Ibidem*, f. 48.

⁸ *Ibidem*, f. 71.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ A.N.I.C., fond C.C. - Cămară, dosar 61/1945, f. 6.

¹¹ *Ibidem*, dosar 4/1945, f. 16.

¹² A.N.I.C., fond C.C. - Secția de Propagandă și Agitație, dosar 79/1945, f. 1.

O zi a unui elev de la școala de cadre începea la ora 6³⁰ și se încheia după 20⁰⁰.

6³⁰ - deșteptarea

6⁴⁵ - 7⁰⁰ - educație fizică

7⁰⁰ - 8⁰⁰ - spălatul și masa de dimineață

8⁰⁰ - 9⁰⁰ - lectura ziarului

9⁰⁰ - 12⁰⁰ - lecția

12⁰⁰ - 12¹⁵ - repaus

12¹⁵ - 13⁰⁰ - prima citire a lecției

13⁰⁰ - 15⁰⁰ - masa

15⁰⁰ - 20⁰⁰ - pregătirea lecției (cu o pauză de 10 minute după fiecare oră)

20⁰⁰ - masa de seară

După 20⁰⁰ - lecturi¹³.

În zilele de seminar, diferențele de program nu erau semnificative, prima citire a lecției fiind înlocuită cu consultări, iar lecția propriu-zisă cu seminarul.

Din păcate, pentru cei ce vor să studieze fenomenul intitulat învățământul de partid, misiunea este destul de anevoioasă, informațiile fiind, cel puțin pentru partea de început, extrem de puține și risipite printre rânduri în cadrul altor probleme.

O primă cifră de școlarizare apare în raportul de la ședința Secțiunii Centrale de Educație Politică desfășurată la 23 mai 1946, unde era vehiculat numărul de 10.000 de absolvenți trecuți prin școli de cadre, din care însă doar „2000 bine pregătiți”¹⁴. Următoarele informații privind învățământul de partid apar abia în 1948 și se referă la cele 3 componente ale învățământul de partid: școli de partid permanente, școli serale și studiul individual (conform procesului verbal al ședinței Biroului Direcției de Propagandă și Agitație a C.C. din 15 mai 1948)¹⁵, și la mărirea numărului de îndrumători la 100.000 din cadrul partidului și 150.000 de la organizațiile de masă (60.000 de la C.G.M., 40.000 de la Frontul Plugarilor, 25.000 de la U.T.M. și 25.000 de la U.F.D.R.)¹⁶. Interesant de remarcat este că raportul menționează existența Universității de Partid „Ștefan Gheorghiu”, viitoarea Academie, fără a oferi și alte detalii despre înființarea și rolul acesteia.

În anul 1948 funcționau 34 școli medii de partid în 21 de județe (11 numai în București și 2 la ministere) cu 314 absolvenți (15% femei; 69% muncitori, 17% țărani, 14% mic-burghezi) și 642 lectori (sic!)¹⁷.

Rezultatele învățământul de partid erau însă mult sub așteptările pentru care a fost creat. Cauzele erau numeroase, mergând de la slabul nivel ideologic al cursanților, până la cel al „profesorilor”, de la lipsa de prestigiu a profesorilor, la

¹³ *Ibidem*, f. 8.

¹⁴ A.N.I.C., fond C.C. - *Secția de Propagandă și Agitație*, dosar 26/1946, f. 2.

¹⁵ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 9/ 1948, f. 2.

¹⁶ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 21/1948, f. 4.

¹⁷ A.N.I.C., fond C.C. - *Secția Propagandă și Agitație*, dosar 7/1948, f. 29.

organizarea deficitară. Pentru a se remedia aceste minusuri, Comitetul Central al P.M.R. propunea o serie de măsuri: numirea lui N. Popescu Doreanu ca director la universitățile serale de partid pentru a le oferi prestigiu, îmbunătățirea nivelului ideologic, o mai riguroasă selecție, atât a cursanților, cât și a cadrelor didactice. Rezultatele nu au fost însă cele așteptate, atâta timp cât și în anii următori problema eficientizării învățământului de partid a fost luată mereu în discuție în cadrul ședințelor Biroului Politic sau Secretariatului C.C.

Chiar dacă se fereau să o spună cu glas tare, și guvernării de la București recunoșteau problemele învățământului de partid. Rapoartele de activitate erau cea mai facilă metodă de a aduce în discuție minusurile sistemului de învățământ importat de la răsărit. Era mai ușor de digerat pentru forurile conducătoare ale României o înșiruire de lipsuri căreia i se adăugau, în contrapartidă, angajamentele pentru remedierea deficiențelor apărute. Dintr-un astfel de raport, discutat în ședința Biroului Organizatoric al C.C al P.M.R. din 29 iunie 1950, pot fi extrase astăzi numeroase informații privind rezultatele învățământului de partid. În urma discuțiilor generate de prezentarea raportului de activitate se impun o serie de concluzii care reîntregesc imaginea învățământului de partid.

Vârsta propice pentru școlarizare era de 24-35 de ani, deoarece tinerii erau singurele „elemente nepătate” (fără trecut alături de partidele istorice). Absolvenții se izbeau însă la reîntoarcerea în producție de reticența celor mai în vârstă. Vasile Luca chiar le reproșa că: „Acești tineri n-au experiență și apoi vin la posturi de răspundere, unde n-au autoritate în fața muncitorilor”¹⁸.

O altă problemă, mult mai gravă decât lipsa de autoritate, era însă ineficiența acestor școli de cadre. Din dorința de a raporta cifre cât mai mari de școlarizare, erau admiși în cadrul învățământului de partid numeroși cetățeni care nu erau fideli regimului. Din această cauză, la finalizarea studiilor, nu puteau fi folosiți pentru a transmite mai departe informațiile acumulate, ba chiar mai mult, ajungeau și mai înverșunați contestatarii ai regimului, putând sa-l combată cu una din armele lui cele mai puternice: propaganda. Lipsa selecției la înscrierea la cursuri a făcut ca promoția 1948/'49 să fie aproape inutilizabilă (Leonte Răutu preciza că aproape 80% erau elemente nemuncitorești în funcțiile de lectori, asistenți, directori)¹⁹.

Poate cel mai bun cuvânt pentru descrierea situației învățământului de partid, în perioada lui de început (1945-1949) este Haosul. Nici până 1949 nu fusese făcută o statistică a compoziției sociale a conducătorilor învățământului de partid, nici o evidență a numărului de femei cursante, cu toate că se observase că rezultatele la învățătură ale acestora erau mai bune decât cele ale bărbaților. Datele erau umflate, mai ales în ceea ce privește frecvența, pentru că nu existau suficienți oameni pentru a le controla. Birocrația și lipsa de organizare caracterizau situația

¹⁸ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 49/1950, f. 5.

¹⁹ *Ibidem*, f. 4.

din școlile de cadre. Mulți dintre profesori nu-și însușiseră tezele partidului, iar cei care o făcuseră predau într-un limbaj greu digerabil pentru cursanți.

Sugestiile propuse pentru remedierea situației erau dintre cele mai diverse. Gh. Florescu cerea urmărirea absolvenților pentru a fi trimiși în posturi unde pot valorifica (în folosul partidului) cunoștințele acumulate²⁰, în timp ce Liuba Chișinevschi susținea că ar trebui să se țină cont la recrutare de următorii factori: influența în rândul muncitorilor, munca în producție, calificarea lor²¹, iar Miron Constantinescu ducea ideea și mai departe cerând ca baza cursanților să fie din acele sectoare vitale: petrolifer, minier, metalurgic, siderurgic și agricol²², unde se găseau cei mai mulți dintre fideliile partidului.

Tot pentru ridicarea nivelului politic și ideologic al cadrelor de bază din aparatul de partid, al cadrelor de conducere din aparatul de stat, al vârfurilor administrație din întreprinderi și al cadrelor de conducere județene ale organizațiilor de masă, în anul 1949 Comitetul Central a decis ca în centrele universitare București, Cluj, Iași, Timișoara, Târgu Mureș să fie organizate, pe lângă Comitetele Județene de Partid, Universități serale de marxism-leninism, iar pe lângă Comitetele Județene de Partid Prahova, Covurlui, Dolj, Brașov, Oradea, Arad, școli serale de marxism-leninism²³.

Noi informații sunt aduse de hotărârea C.C. al P.M.R. asupra rezultatelor anului școlar 1949/'50 și pregătirea anului școlar 1950/'51 în învățământul de partid. Preambulul acestui document face o mică recapitulare a formelor de manifestare în învățământul de partid. Sunt menționate ca forme de învățământ existente în 1950: Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov”²⁴, Universitățile serale de marxism-leninism, Școlile de 6 luni, Seminarile pentru activiștii de partid, Cercurile de politică curentă²⁵, în ajutorul cărora au fost tipărite (ca material auxiliar) 70 titluri în tiraj 12.000.000²⁶ exemplare. Totodată au fost atrași în munca de propagandă numeroși muncitori, iar compoziția socială a fost îmbunătățită ajungându-se la 249.125 membri de partid în 1949/50 față de 100.146 în anul școlar anterior²⁷.

²⁰ *Ibidem*, f. 7.

²¹ *Ibidem*, f. 9.

²² *Ibidem*, f. 11.

²³ A.N.I.C., fond C.C. - *Secția Propagandă și Agitație*, dosar 64/1950, f. 19.

²⁴ În 1950 a fost numiți în funcțiile de conducere: director de studii - Gr. Cotovschi (fost adjunct de sector la Secția de Propagandă și Agitație a C.C. a P.M.R.), director adjunct de studii - G. Lupșa (fost instructor la Secția de Propagandă și Agitație a C.C. a P.M.R.), director adjunct de studii S. Cruțeru (fost instructor la Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov”), în A.N.I.C., fond C.C. - *Secția Propagandă și Agitație*, dosar 95/1950, f. 23.

²⁵ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 80/1950, f. 1.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

Cu toate acestea mai existau lipsuri: calitatea învățământului era încă scăzută; pregătirea lectorilor, asistenților și propagandiștilor nesatisfăcătoare; selecționarea cadrelor conducătoare a școlilor de partid lăsa de dorit; o parte din materialele tipărite pentru aceste școli erau scrise într-un stil pe care membri de partid nu-l înțelegeau²⁸. Mult mai grave se dovedeau a fi însă confuziile și greșelile apărute chiar în materialele auxiliare tipărite în folosul învățământului de partid, frecvența scăzută, slaba selecție a cursanților și neîncurajarea studiului individual²⁹. Cu lichidarea acestor lipsuri au fost însărcinate Secția de Propagandă și Agitație a C.C. al P.M.R., Secția Organizațiilor Conducătoare de Partid, sindicatele și U.T.M.-ul.

În ceea ce privește noul an școlar din învățământul de partid, se hotăra ca deschiderea lui să aibă loc la 15 septembrie, toate eforturile urmând a fi conjugate pentru creșterea numărului de școli, a calității cursurilor, dar și a numărului de elevi³⁰.

Era propusă o cifră de 370.500 elevi (o creștere de 48%) din care³¹:

Forma de învățământ	Număr elevi
Școli Superioare și medii de partid (cu scoatere din producție)	6.500
Universități și școli serale de marxism-leninism	4.000
Cercurile de studiu al Istoriei PC(b) al U.R.S.S.	40.000
Cursuri cu activul de la sate (cu scoatere din producție)	20.000
Cursuri serale de partid	100.000
Cercuri de politică curentă	200.000

Cu recrutarea „elevilor” erau însărcinate comitetele organizațiilor de partid, iar data limită de finalizare a listelor cu propuneri era 1 septembrie. Se cerea însă ca accentul să fie pus pe muncitorii din întreprinderile mari (80-85% să fie muncitori), să se dea dovadă de o mai mare vigilență (să fie alese „elemente de prestigiu în ochii maselor, cu experiența muncii de partid, cu trecut bine verificat, cu perspective de creștere”)³² și să fie sporit procentului de femei. În ceea ce-i privește pe „profesori”, până la 1 august urma să fie realizată și selecția propagandiștilor pentru cursurile și cercurile de partid și de studiu a istoriei P.C.U.S., mai ales că se solicitase creșterea numărului de propagandiști din cadrul muncitorilor. „Munca de propagandist trebuie încredințată unor tovarăși verificați,

²⁸ *Ibidem.*

²⁹ *Ibidem*, f. 2.

³⁰ *Ibidem.*

³¹ *Ibidem.*

³² *Ibidem*, f. 3.

cu nivel politic ridicat și cu aptitudini propagandistice corespunzătoare”³³. În ajutorul a 16.000 dintre aceștia urmau a fi organizate, în luna august, seminarii, cu scoatere din producție (5-15 zile), dar și înființate cabinete de partid în marile întreprinderi. Până la începerea anului școlar se dorea verificarea cadrelor pedagogice (directori, lectori, profesori, asistenți) pentru a fi înlăturați profesorii nepotriviți și a fi îmbunătățită compoziția socială, și organizarea la București, de către Secția de Propagandă și Agitație a C.C. al P.M.R., sindicate, U.T.M. și Secția Organelor Conducătoare de Partid, a unui seminar de 10 zile pentru calificarea personalului pedagogic din Școlile medii și Cursurile de 3 luni³⁴.

Alte măsuri propuse pentru o mai mare eficiență în învățământul de partid erau: organizarea, în luna august, unui seminar cu cadrele din Școlile Superioare de Partid, revizuirea și îmbunătățirea programelor (până la 15 septembrie) pentru a include problemele curente ale luptei de clasă, ale construirii socialismului, ale luptei pentru pace etc., elaborarea de teze pentru fiecare temă din programul școlilor superioare și medii de către Secția de Propagandă și Agitație a C.C. al P.M.R. și editarea operelor clasicilor marxism-leninismului și a unor broșuri (reeditate cele din anul școlar 1949/50 și corectate unde este cazul)³⁵.

Extinderea învățământul de partid la nivelul întregii țări era un alt deziderat al programului pentru anul școlar 1950/51. Se dorea ca în toate organizațiile de bază mai importante, precum și la sate, să existe cercuri de politică curentă, ca numărul școlilor medii de 6 luni să crească, ajungându-se ca din anul 1951/52 să funcționeze în reședințele tuturor unităților administrative rezultate din raionare, iar cercurile de studiere a operei lui Stalin și a Cursului Scurt de Istorie a P.C.(b) al U.R.S.S. să cuprindă întreg teritoriul³⁶.

Raportul atinge și problema învățământul de partid în limbile minorităților („naționalități conlocuitoare” cum erau numite în epocă). Învățământul de partid în limbile sârbă și germană urma a fi permanentizat, iar pentru ruso-ucraineni să fie creată o școală specială.

Documentul care oferă cea mai amplă imagine asupra învățământului de partid este însă raportul asupra rezultatelor anului școlar 1949/50. Din analiza acestuia se desprind o serie de informații extrem de prețioase pentru înțelegerea fenomenului. Chiar dacă sub diverse forme, școlile de partid au existat încă din 1945, abia în 1949 a apărut hotărârea C.C. prin care era introdus anul școlar în învățământul de partid (pentru un mai bun control al randamentului acestuia).

Alături de cifre și date, apar o serie de definiții utile pentru a înțelege ceea ce numeau comuniștii învățământ de partid și scopul pentru care fusese instituționalizat. Nu se oferă o cifră exactă a numărului de școli, dar se menționează că numai în

³³ *Ibidem*, f. 4.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*, f. 5.

³⁶ *Ibidem*, f. 6.

1949 au fost create, ca noi tipuri ale învățământul de partid: 7 școli serale de marxism-leninism, cercuri de politică curentă, înființate 12 cabinete de partid și 5 puncte de consultanță³⁷.

Forme ale învățământul de partid³⁸:

Tipul	Subtipul	Durata
Elementar	Cercuri de politică curentă ³⁹	permanente
	Cercurile de partid serale	5 luni
	Cursuri serale de la sate	1/săptămână
	Cursuri pentru activul de la sate ⁴⁰	lunile de iarnă
Învățământul de partid mijlociu	Cercurile de studiere a Istoriei P.C. (b) al U.R.S.S. ⁴¹	2 ani
	Cursurile de partid de 3 luni ⁴²	3 luni
	Școlile medii de partid	6 luni
Învățământul superior de partid	Universitățile și școlile serale de marxism-leninism	
	Universitatea de Partid „Ștefan Gheorghiu” ⁴³	1 an
	Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov” ⁴⁴	2 ani

³⁷ *Ibidem*, f. 9.

³⁸ *Ibidem*, f. 11-17.

³⁹ Cercurile de politică curentă reprezentau cea mai răspândită formă a învățământul de partid. Erau create pe lângă organizațiile de bază al partidului și aveau ca scop dezbateră (sub conducerea unui propagandist) a problemelor de politică internă și externă. Temele erau aceleași, pentru întreaga țară și recomandate prin intermediul „Scânteii”, sau tipărite în broșuri (cele mai importante). La sate, din cauza lipsei de propagandiști, aceste cercuri erau înlocuite cu cercurile de lectură unde puteau participa și nemembri de partid. (A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 80/1950, f. 11).

⁴⁰ Cursurile pentru activul de la sate erau organizate în lunile de iarnă pentru pregătirea cadrelor pentru organizațiile de partid sătești și pentru aparatul de stat de la sate. Erau ținute în reședințele de județ (pentru județele mari și în centrele de plasă mai importante) și se desfășurau în serii, durata lor fiind de 3 săptămâni, timp în care erau dezbătute 20 de lecții. (A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 80/1950, f. 11).

⁴¹ Cercurile de studiere a Istoriei P.C. (b) al U.R.S.S. se desfășurau bilunar, timp de 2 ani, sub conducerea unui propagandist, îmbinând studiul individual cu cel colectiv. Puteau fi urmate și de cei care n-au trecut prin învățământul de partid elementar, dacă aveau „o oarecare pregătire politică” (A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 80/1950, f. 13).

⁴² Cursurile de partid de 3 luni erau considerate în epocă un „rezervor de cadre medii”.

⁴³ Scopul Universității de partid „Ștefan Gheorghiu” era „pregătirea de cadre de răspundere pentru partid, organizații de masă și aparatul de stat”. (A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 80/1950, f. 13).

Variante nepermanente	Cursuri de calificare a gazetarilor	
	Școli de 3 luni în limbile sârbă și maghiară	
	Seminarii organizate de Secția Organelor de Conducere ale Partidului	
	Consfătuiri cu responsabili secțiilor de propagandă și agitație ale comitetelor județene	
	Consfătuiri cu directorii cursurilor de 3 luni	
	Curs pregătitor organizat de Secția de Propagandă și Agitație a C.C. al P.M.R., cu durata de 30 de zile pentru directorii cursurilor activului de partid de la țară	
	Cabinete de partid create pentru calificarea propagandiștilor	
	Puncte de consultație	
	Curs pentru propagandiști pe lângă Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov”	
	Deplasări în teritoriu ale activiștilor de la propagandă	

Toate aceste școli aveau programe unice însoțite de repere bibliografice.

Evoluția învățământul (permanent) de partid în anul școlar 1949/50

Forma învățământul de partid	Număr „școli”	Număr elevi
Cercuri de politică curentă	4069	73.308
Cercurile de partid serale	2180	49.749
Cursuri serale de la sate	3.014	66.553
Cursuri pentru activul de la sate	–	17.146
Cercurile de studiere a Istoriei P.C. (b) al U.R.S.S	3.021	34.278
Cursurile de partid de 3 luni	28 x 4 serii	3.686
Școlile medii de partid	11	523
Universitățile și școlile serale	12	3.105

⁴⁴ Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov” avea ca scop pregătirea cadrelor superioare pentru munca ideologică (conducători ai învățământul de partid și alte sectoare ale propagandei, redactori de ziare, profesori și conferențieri de științe sociale).

de marxism-leninism		
Universitatea de Partid „Ștefan Gheorghiu”	1	144
Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov”	2	143

Pentru că „una din cele mai importante sarcini ale muncii de propagandă și agitație este pregătirea și calificarea de cadre pedagogice pentru școlile de partid și propagandiști pentru cursurile și cercurile de partid”⁴⁵, temele abordate în cadrul învățământului de partid se subsumau următoarelor arii: bazele marxism-leninismului, problemele vieții de partid și ale construirii socialismului în România, istoria U.R.S.S., politica mondială, la care se adăugau, în cazul învățământului superior: economia politică, materialismul dialectic și istoric, limba rusă, studiul documentelor de partid.

Dincolo de aceste informații privind formele învățământului de partid, numărul de unități, numărul de elevi etc., raportul aduce în prim-plan și numeroase lipsuri (aceleași ca și în anii anteriori). Numărul școlilor era destul de mare, dar calitatea învățământului era scăzută. „Însăși noțiunea de propagandist era în anul de învățământ 1948/’49 neclară pentru multe organizații de partid”⁴⁶. Nivelul celor implicați în propagandă (de la lectori și asistenți, la conducătorii școlilor de partid) era slab pentru că, pe lângă faptul că nu existase o bază de selecție, de multe ori erau recrutați nemembri de partid, sau persoane cu un trecut „dubios” din punctul de vedere al partidului, care nu puteau fi utilizați după absolvirea școlii. Nici materialele auxiliare nu se ridicau la nivelul cerințelor, existând încă numeroase greșeli ideologice în broșurile tipărite în epocă. În plus, stilul greoi în care multe dintre ele erau scrise le făcea inaccesibile „masei de membri de partid”⁴⁷. Multe din temele arzătoare pentru partid au fost prea puțin, sau chiar deloc, atinse în cadrul învățământului de partid, cele mai mari lipsuri înregistrându-se la sate. „Purtăm fără îndoială o parte din vină pentru că un număr însemnat de membri de partid de la sate nu este lămurit asupra politicii de partid în domeniul colectivizării”⁴⁸.

Alături de modul greoi în care propagandiștii încearcă să se apropie de oameni, pentru a le insufla valorile regimului pe care-l reprezintă, învățământul de partid se confruntă cu o frecvență redusă a cursanților și cu un control insuficient. Din aceste cauze se ajunge la situația aberantă ca într-o unitate în care există 1430 membri de partid să fie înscriși la școlile de partid 1525 persoane, sau ca formele medii și superioare ale învățământului de partid să fie frecventate de oameni fără

⁴⁵ A.N.I.C., fond C.C. - Cancelarie, dosar 80/1950, f. 17.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 24.

⁴⁸ *Ibidem*.

perspectivă de creștere (fabricile nu acceptă să scoată din producție oamenii buni pentru a-i trimite la școală, ci pe cei slabi).

Pentru perioada 1950-1953 există din păcate un hiat informațional în ceea ce privește învățământul de partid, singurele menționări notabile fiind pentru anul 1951: cinci noi filiale ale Universităților serale de marxism-leninism pentru cadrele didactice din învățământul public, noi școli serale de partid cu durata de 1 an pentru cadrele de partid, crearea a 71 cabinete de partid⁴⁹, dar și o serie de statistici cu cei cuprinși în învățământul de partid⁵⁰.

Plan de școlarizare pentru activul sindical pentru anul 1952/53:

	Tip școală	Număr cursanți
Scoși din producție	Școala superioară de 2 ani „I.C. Frimu”	100
	Școala superioară de 1 an „I.C. Frimu”	190
	Școli de 6 luni	400
	Școli de 3 luni	3.500
	Cursuri speciale cu durata de 1-3 luni	2920
	Cursuri de propagandiști	2100

Total: 9210

	Tip școală	Număr cursanți
Nescosți din producție	Școala serală superioară	300
	Școala serală C.S.R.	1.800
	Cursuri de instruire pe probleme	292.000

Total: 297.100

Reușita acestui plan era însă condiționată de respectarea unei condiții esențiale: evitarea paralelismului, a școlarizării aceleiași persoane și pe linie de partid și pe linie sindicală⁵¹.

Nici în 1954 nu fuseseră remediate lipsurile și neregulile din învățământul de partid, atâta timp cât, în ședința Secretariatului C.C. din 29 mai 1954 se menționează că „nu au fost încă înlăturate metodele formalist-birocratice în

⁴⁹ Existau la acea dată 25 cabinete de partid regionale, 76 cabinete raionale și 7 cabinete de întreprindere. (A.N.I.C., fond C.C. - *Secția Propagandă și Agitație*, dosar 37/1951, f. 76)

⁵⁰ Numărul membrilor de partid implicați în învățământul de partid a crescut cu 175.000, numărul propagandiștilor cu 5.300, iar a celor care studiază Cursul de Istorie scurtă a P.C. (b) și Scurta biografie a lui Stalin cu 46.700. totodată, 18.000 de propagandiști au absolvit cursuri de vară de 15 zile. (A.N.I.C., fond C.C. - *Secția Propagandă și Agitație*, dosar 37/1951, f. 76)

⁵¹ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 172/1952, f. 5.

organizarea învățământul de partid”, că încă mai sunt înscriși la cursuri membri de partid fără a se ține cont de nivelul lor ideologic sau de preferințe (unii repetă aceleași lucruri sub altă titulatură), că programa este supraîncărcată⁵². Au fost discutate și o serie de probleme care până în acest moment nu fuseseră luate în calcul: condițiile de desfășurare, distanțele mari dintre casele cursanților și locul unde se țin cursurile.

Golul informațional existent în arhive a fost însă surmontat prin intermediul regulamentelor de funcționare și programelor de învățământ tipărite la Editura P.M.R. în anul 1952.

Cursurile serale de partid de la sate se desfășurau bilunar (din octombrie până în mai), cu excepția lunilor decembrie-februarie când întrunirile erau săptămânale. Fiecare ședință dura 2-3 ore, timp în care avea loc un seminar asupra lecției predate anterior și expunerea de către propagandist a lecției următoare. Cum scopul acestor cursuri era de a îndoctrina participanții cu „marile adevăruri” propovăduite de partid, baza discuțiilor o constituiau temele despre istoria U.R.S.S., rolul și politica P.M.R.⁵³.

Școlile serale de partid aveau ca scop ajutarea activiștilor din aparatul de stat și economic „să studieze Istoria P.C. (b) al U.R.S.S și de a înarma cu cunoaștere temeinică a rezoluțiilor și hotărârilor partidului și guvernului” și erau organizate pe lângă comitetele regionale și raionale de partid⁵⁴. Pentru a fi înscris cursantul trebuia să facă dovada absolvirii anterioare a școlilor de 3 sau 6 luni, a cercurilor de studiere a Cursului scurt de Istorie a P.C. (b) al U.R.S.S., sau să dețină o derogare din partea comitetelor regionale. Pe parcursul unui an de zile erau „aprofundate” următoarele materii: Istoria P.C. (b) al U.R.S.S, Politica statului în problemele fundamentale ale construirii socialismului, Munca politică de masă și munca organizațiilor de partid în domeniul economic, Limba rusă.

Conform *Regulamentului de funcționare a Universităților serale de marxism-leninism*, rolul acestora era de „a înarma cadrele de partid, din aparatul de stat și economic, pe oamenii de artă, știință și literatură care sunt devotați partidului, cu teoria marxist-leninistă și cu cunoașterea temeinică a rezoluțiilor și hotărârilor Partidului și Guvernului”⁵⁵. Puteau să se înscrie doar cei care au absolvit școlile de 6 luni, cercurile de studiere a Cursului scurt de Istorie a P.C. (b) al U.R.S.S., sau cursuri de scurtă durată ale școlilor superioare de partid, dar exista o porțiță - „aprobarea specială a biroului regional de partid” -, și pentru cei care n-au trecut prin aceste cursuri. Apartenența la P.M.R. nu era obligatorie, dar nemembrii erau primiți doar cu condiția „să fie apropiați partidului”⁵⁶.

⁵² A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 58/1954, f. 4.

⁵³ Vezi și *Program de învățământ pentru cursurile serale de partid de la sate, anul școlar 1952-53*, f.a.

⁵⁴ *Regulamentului de funcționare a școlilor serale de partid*, București, 1952, p. 3.

⁵⁵ *Regulamentul de funcționare a Universităților serale de marxism-leninism*, București, 1952, p. 3.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 4.

Universitățile serale de marxism-leninism erau organizate pe lângă comitetele regionale de partid și funcționau pe baza programului de învățământ de 2 ani. Se studiau: istoria P.C. (b) al U.R.S.S., Economia politică, Materialismul dialectic și istoric, Istoria R.P.R., Construcția socialismului și Limba rusă. Universitățile care dispuneau de filiale mai aveau în programă și disciplinele: Estetica marxistă și Pedagogia.

Responsabili de organizarea și funcționarea universităților serale erau Birourile Comitetele regionale de partid și secretarii pentru probleme de propagandă și agitație, conducerea fiind asigurată de un director ce făcea parte din nomenclatura C.C.

Cu toate școlile și cursurile, în 1954 încă mai existau propagandiști necorespunzători din punct de vedere al pregătirii lor marxist-leniniste și al culturii generale, motiv pentru care s-a hotărât ca la cursurile serale de partid să fie acceptați doar cei ce au cunoștințe de marxism-leninism la nivelul celor ce se studiază în cercurile de istorie a P.C.U.S., și o cultură generală „cel puțin la nivelul celor ce au absolvit școala elementară de 7 ani”, în timp ce pentru cercurile de Istorie a P.C.U.S. erau corespunzători doar cei ce aveau cunoștințe de marxism-leninism la nivelul celor ce au absolvit școala de 6 luni, și o cultură generală la nivelul celor ce au absolvit școli medii de stat⁵⁷.

Concluzia firească în urma lecturării necesarului de „competențe” ale propagandiștilor este că prea multă școală strică, și că oricum, oricât de multe clase ai absolvit, tot cunoștințele de marxism-leninism primează. În plus, în ajutorul propagandiștilor urma a fi editată de către Secția de Propagandă și Agitație a C.C. al P.M.R. revista „Propagandistul”, care să ofere informații gata digerate, numai bune de însușit și reprodus.

Patru luni mai târziu, în septembrie 1954, într-o ședință a Biroului Politic a fost prezentată o dare de seamă⁵⁸ asupra rezultatelor în învățământul de partid, anul școlar 1953/'54. Arhivele nu păstrează textul raportului, ci doar discuțiile purtate pe marginea lui, dar problemele luate în colimator sunt extrem de grave și ridică multe semne de întrebare mai ales asupra „talentului” raportorului care, din exces de zel, când vorbește la superlativ, când demască greșeli grave. Concluzia ședinței a fost că raportul trebuie refăcut pentru că „aici prea ne lăudăm și dincolo prea ne tragem de păr. Dacă ne tragem de păr, s-o facem cum se cade, să punem degetul pe cele mai importante neajunsuri din activitatea noastră de agitație, propagandă, de învățământ. Lucrurile sunt prezentate cam țipător și declarativ, exact în felul

⁵⁷ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 58/1954, f. 16.

⁵⁸ În urma analizei documentelor partidului comunist se impune o concluzie privind forma acestora. Indiferent că se numește raport sau plan de activitate, toate respectă un tipar: preambul despre situația existentă, cu conturarea realizărilor și lipsurilor, autocritica pentru deficiențe și în final ceea ce se dorește în continuare.

criticat”⁵⁹. Printre afirmațiile din raport care au produs nemulțumire este și cea referitoare la liberul consimțământ la încadrarea în școli, care contrazice Statutul partidului, unde se vorbește despre obligația membrilor de partid de a studia.

La 19 iulie 1955, în ședința Biroului Politic, a fost prezentat referatul despre organizarea învățământul de partid în anul școlar 1955/’56. Conform „rețetei de succes”, documentul debutează cu prezentarea anului școlar anterior, din care aflăm că au fost înscriși în învățământul de partid 409.000 oameni (cu 70.258 mai mulți decât în anul 1953/’54) din care 234.980 membri de partid, 25.540 candidați de partid și 140.339 nemembri de partid⁶⁰. Din analizarea acestor cifre se impun două concluzii: mai bine de o treime dintre cursanți nu sunt membri de partid, deci, inutilizabili la finalizarea cursurilor, iar în ceea ce privește numărul total al elevilor cu greu se poate vorbi de creștere.

Cifrele și procentele au fost de la început obsesia regimului comunist. Când erau în defavoarea lor se eludau prin expresii gen: un numeros public, un grup mare de membri etc., însă când se considera că exprimă creșteri erau înșirate fără rezerve. Pentru a oferi un tablou cât mai complet privind evoluția învățământul de partid în perioada 1949-1956 am optat pentru centralizarea datelor oferite de documentele vremii, într-un tabel care să ajute la o mai bună analizare a acestora. Se poate observa astfel că: pe de o parte discontinuitatea informațională dintre anii 1952-1954 este însoțită și de o scădere (cu 8,5 %) a numărului de elevi din învățământul de partid, iar de cealaltă parte că rata anuală de creștere este mult mai mică după 1954.

An școlar	Număr elevi	Variația (în procente) față de anul anterior
1949/’50	250338	–
1950/’51	370.500	creștere de 48 %
1951/’52		
1952/’53	–	–
1953/’53		
1954/’55	338.742	–
1955/’56	409.000	creștere de 17,2%

Pentru anul 1955/’56 se propuneau: o cifră de școlarizare mai mare, cercuri de politică curentă pe lângă organizațiile de bază (o dată pe lună; propagandistul va citi materialul, urmând discuții), noi manuale pentru învățământul seral, o nouă ediție a *În ajutorul celor ce studiază în cursurile serale de partid*, cursuri de studiere a istoriei PCUS doar unde există nivel cultural și politic al propagandistului, cursuri de alfabetizare pentru membri de partid în organizațiile de bază,

⁵⁹ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 111/1954, f. 28.

⁶⁰ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 59/1955, f. 7.

selecționarea și calificarea propagandiștilor (înlocuirea celor necorespunzători), îmbunătățirea compoziției sociale a propagandiștilor, cursuri pentru propagandiști⁶¹. Totodată erau puse la dispoziție fonduri pentru seminarii de vară a câte 20 de zile pentru 10.000 de propagandiști.

Programa cursurilor de calificare a propagandiștilor era cel puțin indigestă. Se studiau lecții despre: industria grea „temelia dezvoltării economiei naționale”, productivitatea muncii și prețul de cost în economia socialistă, planul cooperatist al lui Lenin și aplicarea lui, politica partidului în vederea creșterii producției agricole și animale. La aceste teme având ca subiect economia se adăugau cele referitoare la activitatea partidului: statul nostru democratic-popular, rezolvarea problemelor naționale în R.P.R., întărirea continuă a partidului (reglementarea compoziției sociale), normele vieții interne de partid, marea forță a lagărului socialist, lupta popoarelor pentru apărarea păcii, dar și un ciclu de lecții intitulat pompos „știință și religie”. Activitatea de seminar nu era cu mult mai plăcută, atâta timp cât teme dezbătute erau: industrializarea, transformarea socialistă a agriculturii, statul nostru democrat popular și întărirea continuă a rândurilor partidului⁶². Chiar dacă tema cursurilor era „calificarea” propagandiștilor, partea metodică, cea care se referă exclusiv la metodele de propagandă era expediată la diverse sub titlul pompos de „referate și discuții”, unde urmau a se dezbate: cuvântul introductiv al propagandistului, pregătirea și desfășurarea convorbirilor în cercurile și cursurile de partid, ajutorul propagandistului în munca individuală cu cartea a celor din cercurile și cursurile de partid, folosirea beletristicii și a materialului vizual în procesul de învățare și cum trebuie tratate documentele de partid în învățământul de partid⁶³.

Materiile studiate erau cam aceleași, indiferent de forma învățământului de partid frecventată, fiind „aprofundate”, cu fiecare treaptă urcată. La Școlile de partid de 1 an se studiau următoarele materii: Curs scurt de Istorie a P.C.U.S., Curs scurt de istorie a R.P.R., Curs scurt de economie politică, Curs scurt de materialismul dialectic și materialism istoric, Construcția de partid, Politica economică a partidului și statului democratic-popular, Politica externă a U.R.S.S., R.P.R., a celorlalte țări de democrație populară și relațiile internaționale contemporane, Geografia economică și politică, Limba română, Limba rusă, Conferințe de cultură generală. În total erau 910 ore (cursuri, seminarii și aplicații practice), examenele susținându-se doar la Istoria P.C.U.S. și Construcția de partid⁶⁴.

Conferințele de cultură generală, pe lângă faptul că promovau doar știința sovietică, aveau și ținte clare în care să lovească: religia, credința în general și tradițiile. Printre temele abordate de aceste cursuri, amintim: „Noțiuni elementare cu privire la structura materiei”, „Noțiuni sumare de radioactivitate naturală. Descoperirile

⁶¹ *Ibidem*, f. 9-11.

⁶² *Ibidem*, f. 14.

⁶³ *Ibidem*, f. 15.

⁶⁴ A.N.I.C., fond C.C. - Cancelarie, dosar 12/1955, f. 85.

fizicienilor sovietici în domeniul energiei nucleare”, „Originea pământului, a sistemului solar și formarea stelelor”, „Apariția vieții pe pământ”, „Principiile fundamentale ale microbiologiei”, „Principii fundamentale ale învățării lui Pavlov”⁶⁵. Și chiar și în aceste condiții, din anul școlar 1955/’56 ciclul de lecții de cultură generală a fost scos, urmând ca atenția elevilor să fie focalizată exclusiv pe acele materii care propagă ideologia partidului.

Alături de cursurile pentru propagandiști, Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov” începe din 1955 să organizeze un curs de 1 an având ca scop „calificarea” (mai bine zis îndobâzirea) ziariștilor. Studiul, cu durata de 7 luni, era axat pe aprofundarea bazelor marxism-leninismului, economiei politice, problemelor de politică economică, problemelor muncii în presă, istoriei R.P.R. și limbii și literaturii române. Partea practică dura 3 luni și se desfășura la „Scânteia” și „România liberă”. Se puteau înscrie la acest curs: membri de partid, candidații de partid și utemiști pe baza propunerilor făcute de redacție (pentru presa centrală) sau pe baza propunerilor venite de la comitetele regionale de partid (pentru presa locală)⁶⁶. Alături de materiale teoretice despre propagandă, cursanții studiau politică internă și externă, economie, științe, literatură.

Proiect de programă pentru cursurile de calificare a propagandiștilor⁶⁷:

Cursuri	Ciclu de lecții
Economie	Industria grea - temelia dezvoltării economiei naționale Productivitatea muncii și prețul de cost în economia socialistă Planul cooperatist al lui Lenin și aplicarea lui Politica partidului în vederea creșterii producției agricole și animale
Politică	Statul nostru democratic-popular Rezolvarea problemelor naționale în R.P.R. Întărirea continuă a partidului (reglementarea compoziției sociale). Munca cu activul de partid Normele vieții interne de partid
Politică externă	Marea forță a lagărului socialist Lupta popoarelor pentru apărarea păcii
Știință	Știință și religie
Seminarii	Industrializarea Transformarea socialistă a agriculturii

⁶⁵ *Ibidem*, f. 122.

⁶⁶ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 92/ 1955, f. 124.

⁶⁷ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 59/ 1955, f. 14-15.

	Statul nostru democratic popular Întărirea continuă a rândurilor partidului
--	--

Referate și discuții	Cuvântul introductiv al propagandistului Pregătirea și desfășurarea convorbirilor în cercurile și cursurile de partid Ajutorul propagandistului în munca individuală cu cartea a celor din cercurile și cursurile de partid Folosirea beletristicii și a materialului vizual în procesul de învățare Cum trebuie tratate documentele de partid în învățământul de partid
----------------------	--

Chiar dacă învățământul de partid beneficia de programe, cursuri, broșuri și alte tipărituri relativ bine controlate și cenzurate, lipsurile nu fuseseră pe deplin înlăturate nici în 1956. Într-un referat al C.C. al P.M.R., Secția Organelor de Partid, din 6 ianuarie, erau făcute o serie de noi propuneri pentru înlăturarea lipsurilor în munca școlilor de 1 an și a cursurilor de 3 luni. Se solicita ca directorii acestor școli să fie absolvenți ai Școlii Superioare de Partid „Ștefan Gheorghiu” sau ai Școlii Superioare de Științe Sociale „A.A. Jdanov”, iar la catedrele de marxism-leninism la școlile de 1 an să predea licențiați în filozofie (membri de partid sau candidați). Totodată, anual, directorii și șefii catedrelor de științe sociale de la școlile de 1 an urmau să participe la instructajele metodicodidactice organizate la Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu”, iar asistenții cursurilor de la școala de 3 luni să facă prin rotație un stagiu practic de 2 săptămâni la catedrele „Construcția de partid” și „Știința economică” ale școlii de partid de 1 an din regiunea cea mai apropiată⁶⁸.

Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu”

Dacă Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov” fusese creată pentru pregătirea viitorilor propagandiști, rolul Școlii Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu” era de a oferi o bază de selecție pentru viitori activiști și nomenclaturiști.

Inaugurată la 10 februarie 1946, în prezența lui Chivu Stoica, Iosif Chișinevschi, Gheorghe Apostol, Iosif Rangheț, Liuba Chișinevschi ș.a., sub titulatura de Universitate de partid și avându-l ca rector pe Barbu Lăzăreanu, Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu” va deveni în scurt timp principalul focar de activiști.

Primul curs nu a fost terminat din cauza campaniei electorale. Cel de-al doilea, inaugurat în mai 1947, cu o durată de 7 luni s-a dovedit și „mai puțin reușit” decât cel din 1946, jumătate dintre cursanți fiind așa slabi ca nivel politic și

⁶⁸ A.N.I.C., fond C.C. - Cancelarie, dosar 2/1956, f. 27.

ideologic, încât școala s-a văzut nevoită ca pe 30 dintre ei să-i elimine⁶⁹. Printre cauzele eșecului s-au numărat: numărul mare de lecții (aproape 50 de teme în 6 luni), modul prea teoretic de expunere a problemelor, dar și nivelul politic, ideologic și nu în ultimul rând intelectual al cursanților.

Pentru primii anii de existență ai Universității „Ștefan Gheorghiu”, arhivele nu oferă multe informații. Un prim proiect de împărțire a disciplinelor datează din 1947, materiile fiind structurate în: Istoria României, Problemele politice și organizatorice ale Partidului, Problemele refacerii și dezvoltării economiei românești, Statul Român Democrat, Istoria P.C.(b) U.S., Marxism-leninism, Economie politică, Harta lumii, Limba și literatura română, lecțiile de istorie fiind predate de M. Roller, Eugen Rodan, Pavel Chirtoacă, Barbu Lăzărescu, Lucrețiu Pătrășcanu, Aronovici, Nicolae Muraru, Leonte Răutu, Mircea Bălănescu și Valter Roman⁷⁰.

Dintr-un un proiect de programă pentru anul școlar 1948-'49, aflăm mai multe amănunte despre disciplinele studiate: istoria României⁷¹ (20 lecții), problemele actuale ale politicii de partid (24 lecții), viața de partid (13 lecții), politica mondială (15 lecții), istoria Partidului Comunist bolșevic al Uniunii Sovietice (20 lecții), materialism dialectic și istoric (20 lecții), economie politică (23 lecții) și limba rusă (70 lecții)⁷².

⁶⁹ A.N.I.C., fond C.C. - *Secția Propagandă și Agitație*, dosar 9/1948, f. 68.

⁷⁰ A.N.I.C., fond C.C. - *Secția Propagandă și Agitație*, dosar 25/1947, f. 8.

⁷¹ La cursul de istoria României se studia: 1) Însemnătatea cunoașterii istoriei României. Periodizare. Societatea primitivă și orânduirea sclavagistă; 2) Migrațiile. Formarea poporului român și contribuția slavilor. Întemeierea Principatelor. Orânduirea socială în Principate; 3) Muntenia, Moldova, Transilvania în secolul al XV-lea; 4) Principatele Române și Transilvania în secolele XVI-XVII; 5) Țara Românească, Moldova și Transilvania în secolul al XVIII-lea. Începutul dezvoltării capitalismului. Domniile fanariote. Răscoala țăranilor sub Horea Cloșca și Crișan; 6) Răscoala poporului român sub conducerea lui Tudor Vladimirescu. Regulamentul Organic și rolul lui pentru dezvoltarea socială și economică a Principatelor; 7) Revoluția de la 1848 în Principate și în Transilvania. Însemnătatea ei pentru dezvoltarea ulterioară a statului român; 8) Unirea Principatelor. Formarea statului român național; 9) Războiul pentru independență. Contribuția Rusiei la cucerirea independenței; 10) Dezvoltarea economică, politică și culturală a României în ultimul sfert al veacului al XIX-lea. Nașterea și dezvoltarea mișcării muncitorești; 11) Situația economică, politică și culturală la începutul veacului al XX-lea. Răscoala de la 1907; 12) războiul balcanic și poziția României. Primul război mondial și participarea României; 13) Avântul revoluționar din România după primul război mondial. Greva generală. Crearea P.C.R.; 14) Români între anii 1923-'29. Perioada stabilizării relative a capitalismului; 15) Criza economică mondială din 1929-'33. Criza economică în România. Luptele revoluționare din acea perioadă; 16) Luptele petroliștilor și ceferiștilor din 1933; 17) Întărirea fascismului în România. Instaurarea dictaturii regale din 1938. Lupta poporului român sub conducerea P.C.R. pentru pace și democrație; 18) Războiul nedrept dus de România alături de Germania hitleristă împotriva U.R.S.S. Lupta P.C.R. în mobilizarea forțelor democratice împotriva fascismului pentru scoaterea României din războiul corupt. Eliberarea României de către Armata Sovietică; 19) P.C.R. mobilizatorul și conducătorul maselor populare în lupta pentru făurirea și consolidarea regimului de democrație populară. Cucerirea puterii de stat de către oamenii muncii în frunte cu clasa muncitoare; 20) Înfăptuirea P.M.R.; în A.N.I.C., fond C.C. - *Secția Propagandă și Agitație*, dosar 36/1948, f. 2-3.

⁷² A.N.I.C., fond C.C. - *Secția Propagandă și Agitație*, dosar 36/1948, f. 1.

Arhivele mai păstrează cifrele de școlarizare pentru anul 1953-'54 - 150 cursanți⁷³, pentru anul 1954/'55 - 150 elevi cu frecvență și 100 la fără frecvență⁷⁴ -, și un referat al lui Leonte Răutu referitor la organizarea de examene de diferențe la „Ștefan Gheorghiu” și Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov” pentru obținerea examenului de stat. Dacă cifrele nu au o mare relevanță, informația din referatul șefului propagandei românești este mult mai interesantă. Aflăm astfel că un absolvent de „Ștefan Gheorghiu” (forma de 2 ani) era asimilat absolvenților de studii superioare dacă își susținea diferențe la următoarele materii: istorie universală, istoria P.M.R., geografie economică și politică, limba și literatura română și limba rusă⁷⁵. Abarația apare abia în momentul în care aflăm ce „studiau” cursanții la „Ștefan Gheorghiu”.

Proiect de programă pentru Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu”⁷⁶.

Materia	Ore curs	Ore seminarii	Ore practică
Istoria P.C.U.S.	178	72	-
Economie politică	128	54	6
Materialism dialectic și materialism istoric	126	54	-
Politica economică a partidului și a statului democratic popular	200	18	82
Construcția de partid	114	36	-
Bazele dreptului și construcția de stat a R.P.R.	86	8	-
Istoria R.P.R.	70	-	20
Istorie universală	149	14	20
Politica externă a U.R.S.S., R.P.R. și a democrațiilor populare și relațiile internaționale contemporane	70	-	-
Geografie economică și politică	37	-	92
Limba și literatura română	75	-	225

⁷³ Primirea lor făcută de o comisie a C.C. alcătuită dintr-un șef adjunct al Secției Organelor Conducătoare de Partid, Sindicale și U.T.M., un șef al Secției de Propagandă și Agitație a C.C., directorul adjunct al Școlii Superioare de Partid „Ștefan Gheorghiu”, directorul adjunct al Școlii Superioare de Științe Sociale „A.A. Jdanov” și directorul cursului fără frecvență de pe lângă Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov”, pe baza recomandărilor făcute de comitetele regionale de partid. Examenul erau susținute la limba română, geografie, Constituția R.P.R., bazele marxism-leninismului și cursul scurt de istorie a P.C.U.S.; în A.N.I.C., fond C.C. - *Secția Propagandă și Agitație*, dosar 9/1953, f. 5.

⁷⁴ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 58/1954, f. 17.

⁷⁵ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 127/1954, f.155.

⁷⁶ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 12/1955, f. 12.

Limba rusă	2	-	378
Noțiuni de logică	10	-	-
Noțiuni de științele naturii	52	-	-
Ziaristica (numai la secția de ziaristică)	56	24	-

Materiile studiate erau structurate, pe durata școlarizării, astfel⁷⁷:

Anul I	Istoria RPR Istorie universală Materialismul dialectic și materialism istoric (istoria filozofiei) Geografie economică și politică Limba română Limba rusă Noțiuni de logică Noțiuni de științele naturii
Anul II	Istoria P.C.U.S. (până la 1917) Economia politică a capitalismului Materialismul dialectic și materialism istoric Bazele dreptului și construcția de stat în RPR Limba rusă Noțiuni de logică
Anul III	Istoria P.C.U.S. (după la 1917) Economia politică a socialismului Politica economică a partidului și statului democratic popular Construcția de partid Limba rusă Ziaristica

Se observă, cu mici excepții, că baza este dată de materii care propagă ideologie și nu știință. „Oricine a trecut printr-o asemenea instituție de <învățământ ideologic> nu poate să nu-și fi dat seama de autenticul ei scop, învăluirea adevărului despre realitățile românești, desfigurarea conștiințelor, uniformizarea opiniilor și ideilor, încurajarea pornirilor oportuniste și conformiste din individ”⁷⁸.

Chiar dacă unele materii sună pompos, cunoștințele pe care cursanții le acumulează sunt la nivelul de înțelegere al unui copil de generală, atâta timp cât la limba română, în cadrul „Universității” se studiau: substantivul, articolul, adjectivul - 6 ore; pronumele - 6 ore; numeralul - 1 oră; verbul - 6 ore; cuvinte neflexibile - 2 ore; sintaxă propoziție - 5 ore; sintaxă frază - 5 ore; dictări, rezumate și compuneri

⁷⁷ *Ibidem*, f. 16-17.

⁷⁸ Vladimir Tismăneanu, *op.cit.*, p. 132.

- 17 ore⁷⁹. Este cel puțin jenant, ca să nu folosim un cuvânt mai dur, că absolenții unei astfel de forme de învățământ puteau fi asimilați cu cei care făceau facultatea, când ei erau la stadiul de „dictare” în anul II la Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu”.

Ingerința politicului și a ideologiei este vizibilă și în cadrul materiilor care pot fi clasificate ca fiind de cultură generală. Astfel, la literatură se studiau: literatura clasică rusă; literatura sovietică (etapele de dezvoltare); folclorul în România; literatură veche românească (sec. XV-XVIII); literatura în primul sfert al secolului XIX; literatura română la 1848; literatura în deceniile 6 și 7 al secolului XIX; literatura în deceniile 8 și 9 al secolului XIX; Eminescu, Creangă, Caragiale; literatura la sfârșitul secolului XIX și începutul XX; Coșbuc, D. Th. Neculuță; Influența Marii Revoluții din Octombrie asupra literaturii române; literatura română interbelică (Sadoveanu, A. Toma, Al. Sahia); literatura română după 23 august; Problemele dezvoltării artei plastice în R.P.R.; Problemele dezvoltării muzicii în R.P.R.⁸⁰, la care se adăugau dezbateri pe baza Congresului al II-lea al scriitorilor din România; unele probleme ale dezvoltării literaturii române pe drumul realismului socialist; analiza romanului „Tânăra gardă” (A.A. Fadeev); recenzia romanului „Un om între oameni” de Camil Petrescu; simpozion la romanul „Bărăganul” (I.V. Galan)⁸¹.

Din întreaga literatură universală, plină de comori ale spiritualității, învățământul de partid oferea cursanților doar producția Mamei Rusia, și chiar și în acest caz erau aleși doar acei scriitori agreeți de Moscova, iar în ceea ce privește literatura autohtonă, în locul marilor scriitori din interbelic erau promovate non-valorii, gen A. Toma.

Anul școlar la Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu” debuta la 1 septembrie și se încheia la 15 iulie pentru anii I și II și începea la 15 septembrie și era finalizat la 15 iulie de „studentii” din anul III. Între cele două semestre erau intercalate: o vacanță (18-31 ianuarie), o perioadă de muncă practică și o nouă vacanță (1-14 februarie). Chiar dacă planurile de învățământ menționează data de 15 iulie ca ultima zi de școală, activitatea cursanților nu se oprea aici, ci continua cu practică (16-30 iulie, pentru anul I) sau convocare pentru instrucție (15 iulie-25 august, pentru anul II).

Responsabilii cu desfășurarea învățământului de partid nu au fost însă mulțumiți cu structurarea anului școlar și cu materiile studiate, atâta timp cât au propus ca din 1955/’56 cursurile pentru primii doi ani să fie prelungite de la 15 iulie până la 1 august; să nu se mai țină sesiunea de examene din ianuarie, ci să se dea examen după terminarea fiecărei materii; să fie redus numărul de ore la 160 pentru anul I și la 180 pentru anul II; să nu se mai predea ciclul de conferințe

⁷⁹ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 12/ 1955, f. 73.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 74.

⁸¹ *Ibidem*, f. 76.

despre literatură; logica și științele naturii să fie predate în anul II; cei de la fără frecvență să beneficieze de o singură sesiune de examene (în iunie-iulie), restanțele urmând a se desfășura în octombrie⁸².

Singurul obstacol între un elev care dorea să urmeze Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu” (pentru că absolvirea unei școli de partid era un criteriu de promovare socială) și finalizarea cursurilor ei era de departe dosarul. Spre exemplu, din analiza datelor privind promoțiile 1955/’58 frecvență și 1955/’60 fără frecvență, rezultă că 38,52% dintre studenți au fost respinși la dosar din cauza trecutului necorespunzător, a lipsei de experiență în munca de partid și a insuficienței pregătiri politice și ideologice (din cele 244 de propuneri făcute, 94 respinse)⁸³. În urma examenului, 14 au fost respinși din cauza nepromovării, materiile de examen fiind: Istoria P.C.U.S., Constituția R.P.R., Geografie, Limba Română⁸⁴. În conformitate cu Hotărârea C.C. al P.M.R. nr. 580 din 29 iulie 1955 a avut loc o nouă verificare și alți 10 sunt respinși, iar 8 sunt cercetați la Secția Cadre a CC.

La cei rămași se adaugă 6 elevi de la fără frecvență (din anii anteriori) ajungându-se la o cifră de școlarizare de 114 persoane, dintre care 99 bărbați și 15 femei. 29 dintre ei aveau vârsta până-n 30 de ani, 82 erau între 30 și 40 ani, doar 3 depășind 40 de ani. Din punct de vedere profesional, baza o forma muncitorimea: 61 muncitori calificați în industrie grea, 31 muncitori calificați în industria ușoară, 3 muncitori necalificați, 5 muncitori agricoli, la care se adăugau: 5 ingineri și tehnicieni, 7 funcționari. Dintre cei 114 doar 4 aveau studii superioare finalizate, 8 aveau școli medii terminate, 10 aveau școli medii neterminate, iar 45 erau absolvenți de școli profesionale (3-4 clase profesionale) și 47 de școli elementare. 92 dintre ei erau români, 13 maghiari, 5 evrei, 2 slavi, 2 greci. Toți erau membri de partid, din diverse etape: 2 ilegaliști, 1 membru de partid din 1944, 29 membri de partid din 1945, 42 membri de partid din 1946, 29 membri de partid din 1947, 4 membri de partid din 1948, 7 membri de partid din 1954. Din cei 114 admiși doar 11 nu trecuseră anterior printr-o altă formă a învățământul de partid; 17 erau absolvenți ai școlilor de partid de 3 luni; 33 absolvenți de școli de partid de 6 luni; 9 absolvenți de școli de partid de 1 an; 2 absolvenți de Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu” de 1 an; 3 absolvenți de Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu” de 1-2 ani la fără frecvență; 15 absolvenți ai universităților serale de marxism-leninism; 13 absolvenți de școli centrale ale organizațiilor de masă; 8 absolvenți de curs de perfecționare la Școala Superioară de Partid “Ștefan Gheorghiu” sau Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov”; 3 cu alte cursuri⁸⁵.

⁸² *Ibidem*, f. 9.

⁸³ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 67/1955, f. 32.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 43.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 34.

Dincolo de înșiruirea acestor date importante pentru a crea o imagine cât mai corectă a învățământului de partid, ceea ce interesează peste timp sunt rezultatele palpabile. Se poate vorbi de eficiența Școlii Superioare de Partid doar urmărind modul în care absolvenții ei s-au încadrat, la finalizarea studiilor, în structurile conducerii de partid și de stat.

Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu” avea să cunoască o nouă etapă de dezvoltare în 1958, prin unificarea ei cu Institutului de Științe Sociale de pe lângă C.C. al P.M.R., sub denumirea Școala Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C.C. al P.M.R. Scopul declarat, conform referatului privind unificarea, adoptat în ședința Secretariatului C.C. al P.M.R. din 14 august 1958, era de „întărirea educației patriotice și a pregătirii teoretice a cadrelor de partid în școlile superioare de partid”, iar formele de învățământ ale noii școli erau: școala superioară de partid (3 ani), aspirantura de partid (4 ani), secția de fără frecvență a școlii superioare de partid (5 ani), cursul de ziaristică (2 ani), cursul de perfecționare pentru cadrele didactice de la catedrele de științe sociale din învățământul superior de stat (1 an) și cursul de calificare a cadrelor propagandistice (1 an)⁸⁶.

Conducerea noii unități a învățământului de partid urma să fie asigurată de 1 rector și 4 rectori adjuncți, printre care Zina Brâncu⁸⁷, Ervin Hutira și N. Fotache (ultimii doi rectori adjuncți la fosta Școală Superioară de Partid „Ștefan Gheorghiu”).

Pentru funcția de rector a fost propus (de către Leonte Răutu) Ștefan Cruceanu. Noua școală începea sub auspicii cum nu se poate mai bune atâta timp cât singura calitate a rectorului era apartenența la P.M.R. De profesie lăcătuș, Cruceanu s-a înscris în P.M.R. încă din 1945. În 1948 devine activist de partid, cu funcții în domeniul propagandei: 1949/1953 - asistent conferențiar, apoi director de studii la Institutul de Științe Sociale „A.A. Jdanov”, secretar de partid al Comitetului Orășenesc București pe probleme de propagandă.

Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov”

Școala Superioară de lectori, care și-a început activitatea ca o școală de partid cu durata de 6 luni, a primit numele de Jdanov, în memoria lui Andrei Alexandrovici Jdanov, ideolog de seamă a partidului comunist din U.R.S.S.⁸⁸. Informația este reîntregită în dosarul 156/1949, unde se menționează că Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov” a fost creată în octombrie 1948, sub numele de Școala Centrală de lectori, în urma deciziei Comitetului Central al P.M.R., cu scopul de a pregăti cadrele partidului din punct de vedere ideologic. Prin transformarea ei în Școala Superioară de Științe Sociale, durata cursurilor a fost extinsă de la 6 luni la 2 ani (iar din 1951 la 3 ani⁸⁹), absolvenții ei fiind egalați

⁸⁶ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 22/1958, f. 19.

⁸⁷ Specializată în economie politică, a făcut parte din emigrația politică din U.R.S.S.

⁸⁸ A.N.I.C., fond C.C. - *Cancelarie*, dosar 26/1948, f. 4.

⁸⁹ A.N.I.C., fond C.C. - *Secția Propagandă și Agitație*, dosar 37/1951, f. 75.

în drepturi cu licențiații școlilor superioare de stat. Noua formă de învățământ de partid avea 2 secții: propagandă și presă, elevii fiind selecționați dintre activiștii de partid și absolvenții școlilor de partid⁹⁰.

În anul școlar 1948-'49, la Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov” se studiau următoarele discipline: Istoria României; Viața de Partid și problemele politicii de partid; Istoria P.C.(b) al Uniunii Sovietice; Economie politică; Materialism dialectic și istoric; Politica mondială; Limba rusă, grupate în 166 lecții, 13 studii și 69 referate⁹¹. Programul cursului de istorie a României cuprindea: Metodele de studiu și izvoarele istoriei. Rânduieli sociale pe teritoriul României până la întemeierea Principatelor (11 ore); Lupta poporului român împotriva jugului otoman (11 ore), cu referatul *Relațiile principatelor cu Rusia împotriva jugului otoman*; Lupta poporului român împotriva asupririi boierești. Răscoalele țărănești (10,3 ore); Începutul capitalismului în Principate și Transilvania și luptele politico-sociale din acea perioadă. Răscoala lui Tudor Vladimirescu (11 ore); Anul revoluționar 1848. Rolul lui Bălcescu în evenimentele din Principate și Transilvania (12 ore); Dezvoltarea economică, socială, politică și culturală a României de la unirea Principatelor până la începutul secolului al XX-lea (10 ore), cu referatele: *Reformele lui Al. I. Cuza și Războiul de Independență*; Nașterea și dezvoltarea mișcării muncitorești în România (sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea) (15 ore), cu referatele: *Activitatea lui Gherea în mișcarea muncitorească din România și grevele lui și Răscoala din 1907*; Politica imperialistă a regimului burghezo-moșieresc în perioada războaielor balcanice și a primului război mondial. Influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie asupra mișcării muncitorești din România (11 ore), cu referatele: *Intervenția contrarevoluționară a României în Țara sovietelor și Ungaria și Greva generală din 1920*; Perioada dintre cele două războaie mondiale. Urmările dezastruoase ale guvernării partidelor istorice (18 ore), cu referatele: *Luptele muncitorilor din perioada crizei. 1929-1933 și Politica antisovietică și antinațională a regimurilor „istorice” fasciste*; România în cel de-al doilea război mondial până la instaurarea regimului democrat de la 6 martie 1945 (11 ore), cu referatele *Actul de la 23 august și Lupta maselor împotriva guvernelor cu majoritate reacționară*; Înfăptuirea regimului democrat din România. Dezvoltarea democrației populare spre socialism (10,3 ore); Despre bogățiile solului și subsolului (6 ore)⁹².

În anul 1951, alături de creșterea duratei de studii, au fost introduse și cursurile fără frecvență, cu 711 studenți⁹³. La 15 martie 1953 a fost creat un curs permanent de propagandiști⁹⁴ pe lângă Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov” pentru școlirea șefilor sectoarelor de propagandă de la comitetele

⁹⁰ A.N.I.C., fond C.C. - Cămară, dosar 156/1949, f.1.

⁹¹ A.N.I.C., fond C.C. - Secția Propagandă și Agitație, dosar 36/1948, f. 15.

⁹² *Ibidem*, f. 16-17.

⁹³ A.N.I.C., fond C.C. - Cămară, dosar 37/1951, f. 75.

⁹⁴ Prima serie cu o durată de 6 luni, iar începând cu a doua serie (anul școlar 1953-'54) durata era fixată de 9 luni.

regionale, raionale și orășenești, a activiștilor din teritoriu, a directorilor școlilor serale de partid, a directorilor cabinetelor de partid, a directorilor seminarilor permanente ale propagandiștilor, a consultanților și propagandiștilor⁹⁵.

Totodată, începând cu anul școlar 1953-'54, cursul de gazetari de pe lângă Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov” era permanentizat iar durata mărită de la 6 la 9 luni.

La 22 februarie 1956, Florica Mezincescu a fost eliberată din funcția de locțiitor al ministrului învățământului și numită rector adjunct la „A.A. Jdanov”⁹⁶.

Școlile de cadre de pe lângă organizațiile de masă

La rândul lor, și organizațiile de masă dețineau școli pentru pregătirea cadrele, programele fiind elaborate cu ajutorul Secția de Propagandă și Agitație a C.C. al P.M.R.⁹⁷.

Organizația de masă	Școlile patronate
C.G.M.	1 școală centrală cu durata de 1 an 5 școli medii cu durata de 3 luni
U.T.M.	1 școală centrală cu durata de 1 an („Filimon Sârbu”) 1 școală medie cu durata de 6 luni 1 școală centrală în limba maghiară 15 școli medii
U.F.D.R.	1 școală centrală cu durata de 6 luni 2 școli cu durata de 3 luni 2 cursuri pentru îndrumători

S.R.S.C. patrona Universitățile Populare, create în 1954 cu scopul propagării cunoștințelor politice și științifice. Universitatea Populară era definită în documentele vremii ca „o unitate cultural-educativă care își desfășoară cursurile pe perioada unui an școlar pe baza unei programe analitice”⁹⁸. Prima Universitatea Populară a fost deschisă în București în 1954⁹⁹, ajungându-se în 1960 la 260 de astfel de unități. Creșterea a fost impresionantă, dacă ținem cont că în 1956 erau raportate doar 15 universități¹⁰⁰, după alte surse 28¹⁰¹. Și această formă de învățământ avea aceleași carențe ca și școlile de cadre: calitatea expunerii, organizarea deficitară, munca slabă la sate. Cele 4 tipuri de universități: Muncitorească (organizată în colaborare cu sindicatele și U.T.M.), pentru tineret (organizată în

⁹⁵ A.N.I.C., fond C.C.- Secția Propagandă și Agitație, dosar 9/1953, f. 1.

⁹⁶ A.N.I.C., fond C.C.- Secția Propagandă și Agitație, dosar 18/1956, f. 11.

⁹⁷ A.N.I.C., fond C.C. - Cancelarie, dosar 80/1950, f. 22.

⁹⁸ A.N.I.C., fond S.R.S.C., dosar 4/1958, f. 275.

⁹⁹ A.N.I.C., fond S.R.S.C., dosar 1/1956, f. 143.

¹⁰⁰ A.N.I.C., fond S.R.S.C., dosar 2/1960, f. 5.

¹⁰¹ A.N.I.C., fond S.R.S.C., dosar 4/1957.

colaborare cu U.T.M.) - recomandabilă mai ales pentru șantierele tineretului, Publică (organizată în colaborare cu sfaturile populare, U.T.M., organizațiile de femei) și Sătească, (aflată în fază experimentală în 1958)¹⁰². își desfășurau activitatea pe parcursul a 8 luni (1 octombrie - 1 iunie), excepție făcând cea sătească cu 4 luni (1 nov - 1 mart). Materiile obligatorii erau: socialism științific, științele naturii și agricultura (pentru cele sătești), în timp ce în categoria facultative se înscriau: limba. română, literatura, istoria, geografia, filozofia, psihologia, pedagogia, economia politică, economia, geologia, fizica, chimia, matematica și limbile străine (engleză, franceză, germană).

Cursanții erau obligați să-și aleagă minim două discipline din categoria facultative, iar examinarea consta în discuții recapitulative, pe discipline¹⁰³. Spre deosebire de școlile de cadre, la universitățile populare cursanții se înscriau benevol plătind o taxă de înscriere, în două rate (acești bani fiind singura sursă de venit a universităților populare). Banii erau folosiți pentru plata conferențiarilor.

Chiar dacă regimul de funcționare a acestor unități de învățământ pare mai lejer, universitățile populare fiind gândite ca locuri unde predarea era sistematică, didactică, de la simplu la complex, într-o formă accesibilă cursanților, iar paleta de opțiuni pentru disciplinele facultative era variată, scopul lor real era tot popularizarea și lămurirea ideilor marxism-leninismului și a politicii partidului și guvernului¹⁰⁴.

Costul învățământului de partid

Efortul financiar pentru susținerea propagandei partidului reprezintă și în prezent o mare necunoscută, cel puțin pentru primii ani de la instaurarea regimului comunist. Învățământul de partid a fost încă de la început un devorator de fonduri datorită salariilor mari, cheltuielilor de școlarizare (plata salariului pentru cei scoși din producție, în paralel cu asigurarea cazării, hranei, rechizitelor, transportului), editări de cursuri, broșuri și alte materiale auxiliare etc.

Până și banalele cursuri regionale de agitație cu durata de 15 zile de pe lângă comitetele regionale de partid pentru agitatorii din sectorul socialist al agriculturii, desfășurate în primăvara anului 1953 au fost mari consumatoare de fonduri.

Salariile personalului administrativ¹⁰⁵:

Funcția	Salariu
1 bucătar	666
1 ajutor bucătar	465
4 muncitori la cantină	4 x 315

¹⁰² A.N.I.C., fond S.R.S.C., dosar 4/1958, f. 285.

¹⁰³ *Ibidem*, f. 287.

¹⁰⁴ A.N.I.C., fond S.R.S.C., dosar 4/1957, f. 98.

¹⁰⁵ A.N.I.C., fond C.C. - Secția Propagandă și Agitație, dosar 96/1953, f. 7.

4 îngrijitoare	4 x 290
2 spălătorese	2 x 365
1 intendent	666

Total: 4907 lei

4.907 lei x 18 regiuni = 88.326 lei/ lună + 44.163 (cheltuielile pe 15 zile) = 132.489 lei

La acești bani se adăugau:

Hrană elevi: 2300 elevi x 5 lei x 15 zile x 3 serii = 517.000 lei

Întreținere elevi: 2300 elevi x 10 lei x 15 zile x 3 serii = 69.000 lei

Întreținere școli: 36 sedii și dormitoare x 1000 lei x 3 serii = 108.000 lei

Salarii elevi: 2300 elevi x 90 lei (salariul/ 15 zile) x 3 serii = 621.000 lei

Rechizite: 2000 lei x 18 cursuri x 3 serii = 108.000 lei

Transport elevi: 2300 elevi x 30 lei x 3 serii = 207.000 lei

Cărți/ biblioteci: 2000 lei x 18 cursuri = 36.000 lei

Total: 1.798.989 lei

Salarizarea în învățământul de partid, în 1956 era următoarea¹⁰⁶

Tipul de școală	Funcția	Salariul	
		Minim	Maxim
Cursul de partid de 6 luni	Director	1.625	1.700
	Șef catedră	1.200	1.300
	Asistent	1.050	1.200
Școlile de partid de 1 an	Director	1.750	1.850
	Director adjunct	1.625	1.700
	Șef catedră	1.300	1.475
	Profesor de limba română	1.200	1.300
	Lector	1.200	1.300
	Asistent	1.050	1.200
Școlile de partid de 2 ani	Director	1.900	2000
	Director adjunct	1.750	1.850
	Șef catedră	1.625	1.700
	Lector	1.300	1.475
	Profesor	1.200	1.475
	Asistent	1.200	1.300

¹⁰⁶ A.N.I.C., Fond C.C. - Cancelarie, dosar 115/ 1956, f. 10-11.

La banii cheltuiți pentru salarii se adaugă o sumă la fel de mare rezultată din drepturile financiare ale elevilor din învățământul de partid. Un elev care a fost anterior salariat beneficia lunar de media câștigului pe ultimele 3 luni, dar nu mai puțin de 1.200 lei. Colectiviștii primeau lunar media câștigului din ultimele 12 luni, în timp ce cei care nu proveneau din câmpul muncii primeau pe durata cursurilor o indemnizație de 220 lei/lună. Salariații (dintre elevi) își păstrau compensația de cartelă. Cazarea, hrana și rechizitele erau gratuite, iar celor din provincie li se oferea transport gratuit la începerea și finalizarea cursului. Totodată, pe perioada practicii, cei de la școlile de 2 ani primeau în bani alocație pentru hrană. Dacă participau la diverse acțiuni, în timpul cât se află la cursuri, li se oferea diurnă și transport gratuit din bugetul comitetului regional unde erau repartizați. Pe lângă indemnizație, „elevii” puteau beneficia și de burse și de ajutor pentru copil, dacă aveau urmași. Banii, necesari întreținerii elevilor erau alocați de la „rezerva bugetară a partidului”¹⁰⁷.

Conform bugetului P.M.R. pentru anul 1957, școlile și cursurile de partid beneficiau de 105.363,9 mii lei, suma fiind împărțită între: școlile superioare de partid (21.312,7 mii lei), școlile de 2 ani (11.698,4 mii lei), școlile de 1 an (26.026,6 mii lei), cursuri de 6 luni (21.910 mii lei), cursuri de scurtă durată (8.259,6 mii lei), cursuri de scurtă durată și seminarii permanente cu propagandiștii (11.283 mii lei), cursuri cu agitatori (1.410,5 mii lei), cursuri speciale cu femei (3.463,1 mii lei)¹⁰⁸.

Din cauza sumelor exorbitante cheltuite cu școlile de cadre, în 1957 au avut loc unele încercări de reducere a efortului bugetar pentru întreținerea învățământul de partid. Printre măsurile de propuse erau și: reducerea numărului propagandiștilor seminarizați la 10.000 (curs cu durata de 15 zile), reducerea schemelor de încadrare la Școlile Superioare de Partid cu 44 de funcții (18 la Școala Superioară de Partid “Ștefan Gheorghiu” și 26 la Institutul de Științe Sociale „A.A. Jdanov”), micșorarea bursei pentru studenți și aspiranți și reglementarea sistemul de salarizare al profesorilor¹⁰⁹.

Dacă în 1954 grila de salarizare în învățământul de partid era¹¹⁰:

Funcția	Salariul (lei)	
	Maxim	Minim
Director curs de 3 luni	1172	1053,62
Șef catedră la Universitatea Serală de marxism-leninism	1291,67	1172,62

¹⁰⁷ *Ibidem*, f. 13.

¹⁰⁸ A.N.I.C., fond C.C.- *Cancelarie*, dosar 18/ 1957, f. 137.

¹⁰⁹ *Ibidem*, f. 128.

¹¹⁰ A.N.I.C., fond C.C.- *Cancelarie*, dosar 47/ 1954, f. 50.

Director la Universitatea Serală de marxism-leninism	1619,06	1470,24
Director la Universitatea Serală de marxism-leninism (pentru forma de învățământ de 2 ani)	1738,10	1619,06

În 1957, se propunea o reducere a numărului de angajați, în paralel cu creșterea salariilor celor rămași. Șefii de catedră primesc 10% la salariu, iar adjuncții lor 5%¹¹¹.

Funcția	Salariul		
	minim	mediu	maxim
Asistent II	1.300	1.475	1.625
Asistent I	1.625	1.750	1.825
Lector	1.825	1.950	2.000
Decan, Conferențiar	2.000	2.125	2.250
Profesor	2.450	2.600	2.700
Rector	-	5.000	-
Prim rector adjunct	3.300	3.700	-
Rector adjunct	2.900	3.200	-
Secretar comitet de partid	1.950	2.125	-
Director administrativ	1.950	-	-
Șef cabinet științe sociale	1.375	1.475	1.625
Șef secretariat	1.175	1.275	1.375
Responsabil Secția cabinet	1.050	1.175	1.300

Și în ceea ce privește bursele, care ajunseseră la 2.000 lei în 1957 (o sumă aproape egală cu salariul unui conferențiar) au loc unele modificări. Nemulțumirea nu rezidă atât din suma mare pe care o primea un muncitor trimis la cursuri, cât din faptul că bursele erau unice, fapt considerat injust. De aceea, se propune ca unic criteriu de diversificare a bursele, situația familială¹¹².

Situație familială	Sumă bursă
Necăsătorit; căsătorit fără copii	1.500
Căsătorit, cu 1 copil	1.600
Căsătorit, cu 2 copii	1.800
Căsătorit, cu 3 sau mai mult de 3 copii	2.000

¹¹¹ A.N.I.C., fond C.C.- Cămară, dosar 18/ 1957, f. 132.

¹¹² *Ibidem*, f. 133.

Pentru școlile de partid de 2 ani, până în acest moment bursa fusese calculată în funcție de salariul fiecărui cursant (media salariului pe ultimele 3 luni până la intrarea în învățământul de partid). Prin proiectul de lege votat în 1957, și pentru ei se impun sume fixe, în funcție de situația familială, variind de la 950 la 1.600 lei.

Cu toate aceste reduceri, sumele cheltuite pentru susținerea învățământul de partid erau în 1958 de 104.758,6 mii lei, școlile de cadre fiind a doua „gaură neagră” din bugetul partidului, după întreținerea organelor și aparatului de stat. Din această cauză, pentru anul următor se încearcă o reducere a sumelor alocate cheltuielilor P.M.R.

În anul 1959, bugetul P.M.R. era estimat la 643.000.000 din care 533.000.000 reprezentau subvenție din partea statului¹¹³.

Repartizarea fondurilor P.M.R. conform proiectului de buget pentru anul 1959¹¹⁴.

Planul de cheltuieli	1958 (mii lei)	1959 (mii lei)
I. Întreținerea organelor și aparatului de stat (C.C., comitete regionale, raionale și orășenești)	298.189,6	286.579,7
II. Pregătirea și perfecționarea cadrelor (școli de partid seminare și cursuri cu propagandiști și agitatori)	104.758,6	110.215,9
III. Propagandă și agitație de partid	27.687,5	19.688,6
IV. Investiții și reparații capitale	9.500	93.000
V. Asigurări sociale	18.800	5.360
VI. Instituții și organizații subvenționate de partid	106.080	115.420
VII Rezerva bugetară	13.984,3	12.735,6

¹¹³ A.N.I.C., fond C.C.- Cancelarie, dosar 31/1958, f. 1.

¹¹⁴ *Ibidem*, f. 7-8.